

Siveellisyydestä sananen

Esitelmä

Sanaa »siveellisyys» käytetään jokapäiväisessä kielessä vähän rajoitetussa merkityksessä. Sillä tarkotetaan useimmiten sukupuoliasioita koskevaa siveyttä; mutta ei se, mikä on hyvää ja siveellistä sukupuoliasiaassa, ole erotettavissa muusta siveellisyydestä ja muusta siveydestä. Sentähden kuuluu siveellisyyteen paljon muuta kuin sukupuolinen siveys. Siihen kuuluu itse asiassa koko ihmisen elämä, niinkuin tämän sanan vieraskielinen muotokin osottaa. Siveysopin asemasta käytetään vieraskielisenä sanana »etiikka» eli »moraalia», ja sekä latinalainen sana moraali että kreikkalainen sana etiikka merkitsevät jotain paljon yleisempää kuin mitä me tarkotamme »siveellisyydellä». Latinalainen sana *mos* ja kreikkalainen *etos*, joista moraali ja etiikka ovat syntyneet, merkitsevät molemmat »tapa».

Johdannaiset sanat moraali ja etiikka terottavat siis yleensä oppia ihmisen tavoista eli voisimme sanoa ihmisen elämäntavasta.

Etiikka, siveysoppi, moraali on esitys ja oppi ihmisen elämäntavasta sellaisena kuin sen pitäisi olla. Nyt me tiedämme, että kaikki moraali ja etiikka opettaa, että meidän pitäisi elää hyvin ja oikein ja puhtaasti kaikissa suhteissa. Jos menemme mihinkä kansakuntaan tai mihinkä aikaan hyvänsä historiassa, niin huomaamme että mitä siveysoppia siellä on, se tarkoittaa ihmistapojen parantamista. Kaikkien siveysoppien mukaan meidän pitäisi olla »siveellisiä», mutta kumminkin täytyy meidän myöntää, että ihmiskunta ei täytä niitä vaatimuksia, joita siveellisessä suhteessa sille asetetaan, ja ennen kaikkea tiedämme tämän itsestämme. Jos olisimme kaikki täydellisiä eettisessä suhteessa, silloinhan olisivat kaikki puheet, kirjoitukset ja opetukset niistä asioista turhia, sillä me silloin eläisimme »siveellisesti», mutta nythän meillä kaikilla on paljon korkeampi käsitys siitä, mikä on oikeata ja hyvää, kuin se, mikä ilmenee ihmiskunnan elämässä sen yksityiskohdissa. Meidän omatuntomme, sydämemme ja järkemme kyllä hyväksyvät sen, mikä on oikeata ja hyvää, mutta emme kaikessa noudata niiden ääntä.

Sentähden, kun on puhe siveellisyydestä ja siveysopista, on tietysti tärkeätä, että tutkimme, miksikä toiselta puolen ihmiset eivät täytä kaikkia siveellisiä velvollisuuksiaan, eivätkä joka hetki pyri korkeinta siveellistä ihannetta kohti, ja miksikä toiselta puolen on olemassa siveellinen ihanne, johon pitäisi pyrkiä.

Nämä kaksi asiaa tulevat siis tutkimuksen alaisiksi silloin kun tahdomme ottaa käsiteltäväksi sellaista kysymystä kuin siveellisyysskysymys.

Voisimme sanoa, että vastaus tuohon ensimmäiseen kysymykseen, miksikä emme ole siveellisesti niin täydellisiä kuin voisimme olla, on etsittävä meidän maailmankatsomuksestamme, sillä jotta minä jotakin tekisin, pitää minulla olla koko sieluni täyttävä vakaumus siitä, että se on oikein. Jos ihminen aikoo elää puhtaasti ja siveellisesti, niin hänellä täytyy olla sellainen maailmankatsomus, että se ehdottomasti vaatii häntä elämään oikein ja että se myöskin antaa voimaa siihen. Tämä on välttämätöntä. Siveellisyysskysymys on erottamattomassa yhteydessä ihmisen maailmankatsomuksen kanssa. Sellainen kuin on kunkin maailmankatsomus, sellainen on hänen tapansa elää, hänen siveellisyytensä.

Mikä on nyt se maailmankatsomus, johonka me kaikki olemme lapsesta pitäen tutustuneet? Se on kristillinen kirkonoppi. Meille kaikille on lapsesta asti opetettu, että on olemassa Jumala, jumalallinen olento, joka tahtoo, että me eläisimme hänen tahtonsa mukaan, »täyttäisimme hänen tahtonsa». Tämä jumalallinen olento, niin sanotaan, on antanut meille muutamia siveellisiä käskyjä. Meille opetetaan n. k. kymmenen käskyä. Jumala on antanut nämä kymmenen käskyä ja toivoo myös, että me ne täyttäisimme. Tämä on se vaikutelma, minkä me opetuksesta saimme pieninä. Ajatelkaa itse! Jos te saitte jotakin uskonnollista opetusta, niin muistatte, että teillä lapsina oli uskonnosta se, että Jumala vaati teitä olemaan syntiä tekemättä ja elämään oikein ja puhtaasti, olemaan valehtelematta, varastamatta, tekemättä siveellisyyserikoksia. Tämä kaikki oli meillä selvänä lapsina. Uskonnosta emme ymmärtäneet paljoakaan muuta kuin että oli olemassa joku Jumala, joka vaati, että meidän pitäisi koettaa olla hänen hyviä lapsiaan. Kun me sitten kasvoimme ja tulimme nuoriksi, niin aloimme huomata, ettei ollutkaan niin helppoa kaikessa täyttää näitä käskyjä, Jumalan vaatimuksia, ja silloin

meille annettiin ikäänkuin toinen oppi. Silloin ei enää sanottu meille niin ehdottomasti, että Jumala vaatii sitä taikka tätä, vaan alettiin meille opettaa, että on olemassa jokin toinen keino, jonka avulla voimme päästä Jumalalle, tuolle samalle pyhälle olennolle, otollisiksi. Jumala ei hylkääkään meitä, vaikkemme täytäkään kaikkia hänen käskyjään. Se uusi, mikä meille opetettiin, oli, että Jumala katsoo meidän uskoamme eikä meidän tekoihimme.

Ensin lapsina olimme saaneet sen käsityksen, että Jumala todellakin vaatii jotain siveellisessä suhteessa, ja sitten kun tulimme vanhemmiksi, niin yhtäkkiä tunnustettiin, ettei kukaan ihminen osaakaan elää niinkuin Jumala vaatii, vaan että on olemassa toinen tepsivä keino: kun uskoo, niin kelpaa Jumalalle. Samalla kuin saimme tämän käsityksen, niin jos vähänkin osasimme ajatella, heräsi meissä aivan tietämättämme pieni epäily kaikkea kohtaan. Nuoret ihmiset, jotka eivät ajattele yksinomaan huvituksia ja nautintoja, tuntevat kummallista kaihoa sisässään, kummallista levottomuuden tunnetta. Juuri nuorilla on tämä tunne, sentähden että heillä lapsina oli käsitys hyvästä, kauneudesta, puhtaudesta ja käsitys, että se kaikki on suuriarvoista. Mutta sittemmin he saavat kuulla, etteivät teot ole mitään, vaan usko. Silloin heihin hiipii kuin käärme sellainen pieni epäily kaikkea kohtaan, ja silloin he myöskin ovat valmiit ottamaan vastaan sen vallan toisen maailmankatsomuksen, jota varsinkin nykyään paljon tarjotaan. Tämä maailmankatsomus, materialismi, sanoo: ei ole mitään Jumalaa, ja siis on lorua, että Jumala olisi antanut meille minkäänmoisia käskyjä ja vaatisi meitä elämään siveellisesti. Materialistinen maailmankatsomus selittää, ettei löydy Jumalaa eikä käskyjä, vaan ainoastaan ihmisen ymmärrys ja oma halu järjestää olot, niin että ne eivät suorastaan tee elämää hänelle raskaaksi ja sietämättömäksi, vaan sellaiseksi, että on hyvä elää. Siis hyöty on perustana ja se tulee nyt kaiken velvollisuuden sijaan. Ennen oli meistä velvollisuus olla siveellisiä, mutta kun materialismi pääsee meissä vaikuttamaan, niin me voimme ottaa kaikki hyödyn kannalta ja ajatella, että mikä on yleensä hyödyksi minulle ja muille ihmisille, se on tietysti oikein. Sinulla minulla on vapaus ja voinhan olla noudattamatta sitäkin, mikä on hyödyksi. Ja kukaties joskus on hauskenpi tehdä sellaista, joka hyödyttää vain itseäni eikä muita. Usein voi olla niin, että oma itsekkyyteni vaatii yhtä, ja sisälläni on toinen ääni, joka sanoo: tuolla tavalla ajattelet vain omaa parastasi etkä muiden parasta. Kuitenkin toimin silloin itsekkäisyyteni mukaan, koska samalla tulen vähän ajatelleeksi elämää, joka materialismin kannalta on vain yksi ja sekin lyhyt. Kun täällä elää vähän aikaa vain ja sitten kuolee pois, niin kyllähän se on jalo ihminen, joka tekee työtä muitten puolesta, tulevien sukupolvien puolesta, mutta ei ole sanottu, että se aina kannattaa. Useimmissa tapauksissa on hauskenpi ajatella itseään eikä uhrautua tulevien sukupolvien puolesta. Koska kuitenkin elää vain lyhyen ajan ja sitten menee olemattomuuteen, niin miksei koettaisi nauttia kaikkea, jota elämä suinkin voi tarjota?

Vaikkei osaisi aivan näin seikkaperäisesti ajatella, niin kuitenkin, jos materialistinen maailmankatsomus pääsee ymmärrykseen vaikuttamaan, on ihmisellä kaikki nämä ajatukset varastossa ja ne voivat kriittisissä tilaisuuksissa hyökätä esiin ja puolustaa hänen itsekkäisyyttään, sillä kuka on sanonut, että juuri hänen pitäisi olla niin äärettömän jalo? Ja materialistisesta maailmankatsomuksesta saa puolustuksia mille kavaluudelle tahansa, sillä se jättää kaiken hyvän, jalon ja kauniin ihmisen yksityisasiaksi. Koskei ole Jumalaa eikä elämä itse vaadi siveellisyyttä, vaan ainoastaan yhteinen hyöty, niin se hyöty voi jäädä syrjään ja oma hauskuus ja oma hyöty astuu etusijalle.

En tahdo suinkaan väittää, ettei materialistien joukossa olisi ja voisi olla hyviä ihmisiä – tietysti niitä voi olla jokapaikassa – mutta arvostelen materialismia maailmankatsomuksena, ja mielestäni se silloin voi johtaa tällaiseen järkeilyyn.

Meillä on siis kaksi maailmankatsomusta, uskonnollinen eli kirkollinen ja materialistinen. Kirkollis-uskonnollinen sanoo: Jumala vaatii, että meidän pitäisi elää oikein, mutta se lisää ikäänkuin kuiskailleen: koskemme jaksaa elää niinkuin pitäisi, niin kyllähän uskollakin pääsee autuaaksi. Mutta materialismi sanoo: ihmiselle on hyödyllistä, jos koettaa elää hyvin, mutta eihän siihen ole pakkoa, se on oma asia.

Nyt tahdon esittää teille pääpiirteet eräästä kolmannesta maailmankatsomuksesta ja sitten voimme tarkastaa, paljonko se antaa pohjaa siveellisille pyrinneillemme. Tämä kolmas maailmankatsomus, se myöskin nykyään paljon leviää ja sen hengessä on levitä yhä enemmän, sillä se ei ole mitään uutta keksintöä, vaan se on ainoastaan ikuinen viisaus, se ainoastaan viittaa siihen, mitä kaikki suuret siveysopettajat ovat opettaneet ja mitä kaikissa suurissa uskonnoissa ja maailmankatsomuksissa jo on

esitetty. Tämä maailmankatsomus on teosofia. Koska meillä nyt on kysymys siveellisyydestä, niin ei meidän tarvitse ruveta tarkastamaan teosofista maailmankatsomusta kaikilta puolin ja kaikissa yksityiskohdissa, vaan otamme puheeksi sen puolen, mikä koskee lähinnä ihmistä ja ihmiselämää. Kirkonoppi opetti meille, että olemme Jumalan luomia lapsia ja että Jumala tahtoo, että pääsisimme taivaaseen hänen luokseen. Me pääsemme sinne, jos uskomme, mutta Jumala on myöskin antanut meille jonkunmoisia käskyjä, kuinka meidän pitäisi elää. Materialistinen arvelu on, että me olemme ruumiillisia olentoja vain, elämme täällä jonkun aikaa ja sitten haihdumme tyhjiin. Molemmissa näissä maailmankatsomuksissa on se yhteinen piirre, että emme saa mitään vastausta kysymykseen, miksi meidän pitäisi olla siveellisiä. Jos kysymme kirkolliselta uskonnolta, niin se sanoo: Jumala niin tahtoo – no! uskon kautta kyllä pelastut, ja jos kysymme materialismilta, miksikä pitäisi olla sellainen, niin se vastaa: no! ei juuri minkään tähden, mutta ajattele nyt, eikö ole parempi itsellesi ja kaikille muille, että olet siveellinen? Mutta kumpikaan näistä ei anna mitään sellaista pohjaa, mikä valtaisi koko olentomme suurena aatevoimana ja innostaisi meitä siveellisyyttä tavoittamaan.

Nyt opettaa teosofia eli aikain viisaus, että ihminen on henkinen olento. Hän on henkiolento, jonka tarkoitus on kehittyä; hän on kehityksen kautta kasvanut siksi mitä hän on, ja hän kehittyy yhä eteenpäin. Elämä on kehittymistä, elämä on ikuista. Ihminen on ikuinen olento; ei ainoastaan sellainen, joka elää kuoleman jälkeen, vaan sellainen, joka on elänyt ennenkuin hän tänne syntyi. Ihminen on ikuisesti kehittyvä henkinen olento, jolle on annettu päämäärä saavutettavaksi. Tämä merkitsee, ettemme ole valmiina tupahtaneet taivaasta tällaisina, vaan me olemme tällaisiksi aikain kuluessa kehittyneet ja kehityksemme ei vielä ole saavuttanut huippuaan. Sille on annettu niin korkea ja niin ihana päämäärä, että meillä vielä on kuljettavana pitkä taival ja että työtä vielä on paljon. Mutta me olemme ikuisia olentoja ja kehitymme askel askeleelta suurempaan henkiseen tietoon, voimaan ja valtaan.

Millä tavalla tämä kehitys tapahtuu? Se tapahtuu siten, että ikuinen ihmishenki syntyy monta kertaa maan päälle tällaiseen näkyväiseen ruumiiseen, ja joka kerta sellaisena, jollaisena hän viimeksi erkani maan päältä. Me teemme itse kehityksemme työtä; koko elämämme on sellaista henkistä työtä. Me synnymme monta kertaa tähän toiminnan maailmaan, jossa toimimme ja teemme kokemuksia, ja sitten me ikäänkuin siirrymme pois miettimään tekojamme ja kokemuksiamme ja tulemme taas takaisin jatkaaksemme, kunnes saavutamme sen päämäärän, mikä on meille annettu. Kehityshistoriamme on ollut pitkän pitkä, ennenkuin olemme tulleet ihmisen asteelle, mutta kun se on tapahtunut, niin täytyy meidän itse kehittää itseemme. Nyt kun olemme tulleet ihmisiksi, ei elämä enää ole sellainen kuin se oli alemmilla asteilla, jolloin kehitys tapahtui luonnon pakosta; nyt meidän täytyy itse kehittää itseämme.

Nykyaikainen tiede on koettanut näyttää, että kehitys on tapahtunut kaikkialla luonnossa. Ei ole tosin katsottu niin paljon sisäistä, henkistä kehitystä, kuin muotojen, mutta on huomattu, että kehitys on elämän laki ja että se tapahtuu luonnon pakosta. Mutta aikain viisaus näyttää meille, että kehitys ei rajoitu vain muotoihin, vaan että se ulottuu koko henkiseen elämään, siis siihen elämään, joka asuu muodoissa. Tiede kyllä on oikeassa sanoessaan, että muodot kehittyvät, mutta silloin on sanottuna ainoastaan puoli totuus. Toinen puoli on se, että eläinkunnassa, vieläpä kasvi- ja kivekkunnassakin muotojen ohessa kehittyä niissä asuva henki eli tajunta. Voihan nähdä esim. kotieläimessä, kuinka siinä henkinen elämä kehittyä.

Ihmisessä on kehitys siirtynyt enemmän henkiselle alalle. Me huomaamme, että ihminen ei enää muutu ulkonaisesti, hänen muodollinen kehittymisensä on jo saavuttanut huippunsa; ihmisen henki tulee monta kertaa samanlaiseen muotoon, sillä ulkonainen muoto ei enää muutu, mutta nyt pitää kehittyä hänessä asuva henki ja tajuntaelämä. Ihmisen elämä on henkistä kehittymistä ja se merkitsee, ettei kehityksemme enää tapahdu luonnon välttämättömästä pakosta, vaan että itse teemme työtä kehityäksemme.

Kun nyt katsomme elämää tämän maailmankatsomuksen kannalta, silloin kysymys siveydestä ja siveellisyydestä astuu aivan uuteen valoon. Ei se enää ole elämän ulkopuolella oleva kysymys, jonka voisimme yhtä hyvin hyväksyä kuin olla hyväksymättä, ei sen hyväksyminen ole meille vaihto- eikä vapaaehtoista, vaan tässä valossa näemme, että ihmisen varsinainen kehitys juuri on kehittymistä yhä suurempaan voimaan, rakkauteen ja siveellisyyteen. Koko elämä on itse asiassa kehittymistä siveellisyyteen. Emme nyt voi sanoa: meidän pitäisi olla hyviä, mutta se ei ole välttämätöntä, vaan se,

että meidän pitäisi olla hyviä, tulee itse elämäksi. Meidän *pitää* päästä likemmäksi omaatuntoa, puhdasta järkeä ja siveyden sisintä ydintä. Kaukana siitä, että siveellisyyskysymys tai joku muu elämäkysymys jäisi ulkopuolelle, se tulee itse elämäksi.

Tämä on siis se kolmas maailmankatsomus, jonka mukaan siveellisyys tulee elämän välttämättömäksi ehdoksi, mutta ei ollenkaan sentähden, että joku jumalallinen olento ulkopuolellamme olisi niin määrännyt, vaan sentähden, että itse elämä on sellaista. Elämä asuu ja puhuu meissä itsessämme. Jokainen meistä myöntää omassatunnossaan, että meidän pitää pyrkiä parempaan elämään; ennen emme ole huomanneet sen syytä, mutta nyt ymmärrämme, että tämä ääni onkin itse elämän ääni: kaikki muu on kuolemata. Elämä on juuri, että koetamme henkisesti kehittyä, ja henkinen kuolema on, ettemme koeta. Ja kun katsomme maailmaa tältä kannalta, niin meidän *täytyy* pyrkiä henkisesti ja siveellisesti eteenpäin, sillä kysymyksessä on: joko olla ja elää tai kuolla ja olla olematta. Mutta jokainen tahtoo elää, tämä tahto täyttää koko olemuksemme. Kaikki äänet sisässämme sanovat: sinun pitää elää! Ja mikä on elämä? kysymme. Vastaus: se on, että pyrimme yhä puhtaampaan ja jalompaan ja henkisesti rikkaampaan elämään, että kehitämme itseämme »siveellisesti».

Pekka Ervast.

(H:gin Sosialist. Yhdistyksen Joulu-Julkaisu Vapaus 1907, ss. 2-5)